

Ю. О. КАРПЕНКО (Одеса)

ОСОБЛИВОСТІ ОРОНІМІЧНОГО СЛОВОТВОРУ

(на матеріалі буковинської оронімії)

Для сучасної ономастики чи не найхарактернішою прикметою оронімічного словотвору є його невивченість. Не претендуючи на заповнення цієї лакуни, автор викладає спостереження над структурою назв карпатських гір — спостереження, що стосуються лише території Буковинських Карпат. Об'єктом дослідження є назви 250 вищих, а тому і відоміших гір, розташованих у межах Чернівецької області УРСР.

З цієї кількості, власне вилучається ще 26 назв — 20, що мають молдавське походження, і 6 неясних. У роботі аналізується, отже, словотвір 224 гірських назв, структура яких є, безперечно, слов'янською. Серед них 91 назву утворено від антропонімів і 133 назви — від апелятивів (сюди входить також кілька оронімів, похідних від інших топонімічних назв). Ці дві оронімічні групи з функціонально різними твірними основами мають фундаментальні відмінності і в своєму словотворчому оформленні.

Більше трьох чвертей відантропонімічних гірських назв утворено або за допомогою присвійних суфіксів *-ів*, *-ин*, або ж при участі цих суфіксів. Всього таких назв 66 і панують серед них утворення з *-ів*: *Бегіїв*, *Биньків*, *Микитиєва*, *Симакова*, *Іванково*, *Редчуково*, *Онисимове*, *Феоюкове*. Утворень на *-ин* значно менше — всього 8 проти 36 похідних з *-ів*: *Ванцин*, *Драджина*, *Іваноцишине*.

Приблизно таке ж співвідношення *-ів* та *-ин* зберігається і в тих випадках, коли ці суфікси виступають не самотійно, а лише беруть участь у оформленні омоніма. Це стосується назв-словосполучень типу *Богданів горб*, *Торакова кичера*, *Дудишина царинка*, а також назв на *-івський*, *-инський* і словосполучень з цими суфіксами: *Стрижинський*, *Гаврилюківський горб*.

Інші групи відантропонімічних гірських назв є поодинокими. Це 6 назв *pluralia tantum*, кілька суфіксальних утворень на *-івка* (7), *-ич* і *-ович* (4), *-ець* (2), *-чук* (1), а також 5 оронімів, що, відповідаючи на питання «чий?», уживаються у формі родового відмінка, наприклад *Івана Савчука*.

Серед оронімів апелятивного творення панує суфіксація (49 назв). Представлені тут суфікси розташовуються за частотою вжитку таким чином:

-ка (*Бикарка, Бобейка*), -ець, -овець, -инець (*Згарець, Липовець, Вовчинець*), -ок (*Дівок*), -иця, овиця (*Цілиця, Яровиця*), -ище (*Гребенище*), іменникове -ина (*Будина*), -івка (*Чорнівка*), -еча (*Голеча*). По одному утворенню серед розглядуваних оронімів мають суфікси -ук (*Сірук*), -ач (*Бокач*), -ар (*Кремінар*), -оня (*Духоня*), -йа (*Запша*), -ила (*Калила*), -ян (*Трав'єн*), пор. також демінутиви на -чік (*Садківчик*) і -енька (*Черешенька*), утворені, зрештою, не від апелятивів, а від топонімів *Садків* та *Череш*.

Слідом за суфіксацією серед досліджуваних відапелятивних гірських назв йдуть, у порядку своєї статистичної представленості, такі словотворчі типи:

1) субстантивовані прикметники, наприклад *Озерний, Ріжовата, Довга*, в тому числі й утворення з неприсвійним -їв: *Яворів, Букова, Березове*; всього серед обстежених оронімів маємо 36 субстантивованих прикметників;

2) переосмислення, чисті апелятиви, що стали оронімами внаслідок переносу значення — метонімії (найчастіше, наприклад, *Присліп, Калуга*), синекдохи (*Бердо, Плита*), метафори (дуже рідко, наприклад, *Шия, Лисина*); всього таких назв 28;

3) словосполучення: *Білий Камінь, Старий Афинник* — всього 12 назв;

4) pluralia tantum: *Плаїки, Стоги, Ями* — всього 5 назв.

І лише одним утворенням репрезентується словоскладання (*Крутогуз*), як і префіксація (*Підтурпак*, біля гори *Турпак*).

Буковинська оронімія з-поміж своїх словотворчих особливостей виявляє, таким чином, значну словотворчу барвистість, широку представленість відантропонімічних моделей і — в загальному плані — підпорядкованість спільним ономастичним нормам, що діють для даної місцевості і в інших топонімічних класах.